

Studia i Materiały. Miscellanea Oeconomicae
Rok 19, Nr 4/2015, tom I
Wydział Zarządzania i Administracji
Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach

**Zintegrowane podejście do spójności
– rola statystyki publicznej**

Iwona Kiniorska¹, Ewa Pałka², Patryk Brambert³

ZRÓŻNICOWANIE SPOŁECZNO-GOSPODARCZE POLSKI W KONTEKŚCIE POLITYKI SPÓJNOŚCI

Wstęp

Przyłączenie Polski do struktur Unii Europejskiej (UE) w 2004 r. wywołało znaczące zmiany w funkcjonowaniu społeczno-gospodarczym kraju. W pierwszej kolejności realizowane były procedury dostosowawcze i unifikacyjne, które przystosowały gospodarkę polską do unijnych kryteriów. Obowiązujące obecnie polskie prawo odnoszące się do różnych dziedzin życia społeczno-ekonomicznego odpowiada standardom UE i obejmuje wymagania określone w rozporządzeniach mających pierwszeństwo przed regulacjami krajowymi.

Nowa perspektywa finansowania w Unii Europejskiej, zapoczątkowana w 2007 r., wprowadziła zmiany rozwiązań w zakresie polityki spójności. Zwiększono pulę środków pieniężnych na wsparcie procesu zmniejszenia różnicowań gospodarczych i społecznych w porównaniu z latami 2004-2006. Największą zmianą w stosunku do poprzedniego okresu programowania jest decentralizacja zarządzania programami współfinansowanymi przez fundusze UE i wprowadzenie programów regionalnych dla każdego województwa⁴.

Kierunki i zasady wykorzystania przez Polskę środków z tych funduszy w latach 2007-2013 zostały ujęte w programowych dokumentach: Narodowym Planie Rozwoju, Podstawach Wsparcia Wspólnoty, Programach Operacyjnych (PO) oraz uzupełnieniach do nich⁵.

¹ Dr Iwona Kiniorska, adiunkt, Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach.

² Dr Ewa Pałka, adiunkt, Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach.

³ Mgr Patryk Brambert, asystent, Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach.

⁴ I. Kiniorska, E. Pałka, P. Brambert, *Zróżnicowanie rozwoju regionalnego Polski w kontekście dotacji Unii Europejskiej*, Studia i Materiały „Miscellanea Oeconomicae” 2014, nr 4, s. 11.

⁵ S. Kowalczyk, *Fundusze Unii Europejskiej w rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich*, „Zagadnienia Ekonomiki Rolnej” 2007, nr 3, s. 3-23.

Głównym celem niniejszego opracowania jest ocena zróżnicowania rozwoju społeczno-gospodarczego województw Polski w kontekście polityki spójności. Zakres czasowy obejmuje lata 2007-2013. Podstawowe źródło informacji stanowił Bank Danych Lokalnych (GUS), a także materiały na temat projektów współfinansowanych z Funduszy Europejskich realizowanych w kraju publikowane przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju⁶ (MliR). W oparciu o zebrany materiał empiryczny przeprowadzono procedurę badawczą.

W celu określenia zróżnicowania rozwoju społeczno-gospodarczego zastosowano obiektywne mierniki opisujące sytuację województw w 2008 r. i w 2012 r. (tab. 1). Są to: X_1) nakłady (w mln zł) na B+R w sektorze szkolnictwa wyższego na 10 tys. ludności; X_2) długość (w km) dróg ekspresowych i autostrad na 10 tys. ludności; X_3) turystyczne miejsca noclegowe na 1 tys. ludności; X_4) jednostki z działalnością badawczo-rozwojową w sektorze przedsiębiorstw na 10 tys. ludności; X_5) nakłady (w mln zł) inwestycyjne w przedsiębiorstwach na 10 tys. ludności; X_6) liczba uczniów na 1 komputer z dostępem do Internetu przeznaczony do ich użytku; X_7) ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej na 1 tys. mieszkańców. Poza kryterium merytorycznym, na wybór wskaźników wpłynęły: niewysoka wzajemna korelacja zmiennych (współczynnik korelacji od ok. -0,5 do ok. 0,6), a także warunek dostępności informacji statystycznej.

Wybrane parametry są zgodne tematycznie z obranymi dziedzinami dotacji unijnych, które – po analizie ich struktury – umożliwiły ocenę dążenia polskiego beneficjenta do maksymalizacji komplementarności regionalnej wewnątrz UE, poprzez odpowiednie wsparcie finansowe rozwoju lokalnego oraz regionalnego. W pracy wykorzystano te projekty z okresu programowania 2007-2013, które odgrywają kluczową rolę we współczesnym rozwoju regionalnym. Uwzględniono następujące dziedziny dotacji: nauka i edukacja; transport; turystyka; badania, rozwój i innowacje; rozwój firm; telekomunikacja i e-usługi oraz ochrona środowiska⁷. Zawierają one realizacje wypełniające założenia PO Kapitał Ludzki, pozostałych PO (Infrastruktura i Środowisko, Innowacyjna Gospodarka, Pomoc Techniczna, Rozwój Polski Wschodniej, Programy Regionalne województw), a także niektórych Programów Europejskiej Współpracy Terytorialnej, którymi zarządzała Polska.

Wymienionymi współczynnikami posłużono się dokonując grupowania hierarchicznego metodą minimalnej wariancji Warda. Należy ona do grupy procedur G. M. Lance'a, W. T. Williamsa i J. H. Warda. Punktem wyjścia jest macierz euklidesowych odległości między klasyfikowanymi obiektami⁸. Do oszacowania odległości między skupieniami wykorzystuje się podejście analizy wariancji. Metoda ta zmierza do minimalizacji sumy kwadratów odchyleń dowolnych dwóch

⁶ <http://www.mapadotacji.gov.pl/>, (11.07.2013).

⁷ Wartość umów realizowanych na obszarze większym niż jedno województwo podzielono proporcjonalnie pomiędzy jednostki, a także inwestycje te zaliczono do listy projektów realizowanych na danym terenie.

⁸ M. Stec, A. Janas, A. Kuliński, *Grupowanie państw Unii Europejskiej ze względu na zasoby kapitału ludzkiego*, „Nierówności społeczne a wzrost gospodarczy” 2005, nr 6, s. 136-137.

skupień, które mogą zostać uformowane na każdym etapie. Metoda Warda dąży do uzyskania raczej małych skupień i jest uznawana za bardzo efektywną⁹. W wyniku analizy powstaje dendrogram, będący graficzną interpretacją uzyskanych efektów. W zależności od przyjętych założeń badania, w tym zwłaszcza akceptowanej odległości taksonomicznej między obiektami ze względu na zaproponowany zestaw cech, można wyróżniać większe lub mniejsze skupienia, a co za tym idzie – mniejszą lub większą ich liczbę. Hierarchiczne uszeregowania¹⁰ homogenicznych skupień opracowano w celach porównawczych dla lat 2008 i 2012. Niezbędne obliczenia zostały przeprowadzone przy użyciu programu *Statistica* 10.0.

Tabela 1. Wartości zmiennych diagnostycznych na temat sytuacji społeczno-gospodarczej polskich województw w latach 2008 i 2012

Województwo	X ₁		X ₂		X ₃		X ₄		X ₅		X ₆		X ₇	
	I ^a	II ^b	I	II	I	II	I	II	I	II	I	II	I	II
dolnośląskie	0,8	1,2	0,6	1,0	17	20	0,3	0,7	40,5	43,8	9	7	675	701
kujawsko-pomorskie	0,4	0,8	0,3	0,7	12	13	0,2	0,5	30,5	23,5	9	8	631	656
lubelskie	0,4	1,9	0,0	0,1	9	9	0,1	0,3	17,9	20,0	8	7	462	493
lubuskie	0,1	0,0	0,4	1,5	24	20	0,1	0,3	24,2	26,3	8	6	624	649
łódzkie	0,9	1,6	0,3	1,1	6	9	0,2	0,5	39,5	31,4	9	7	584	604
małopolskie	1,3	1,8	0,2	0,5	21	25	0,2	0,6	26,4	25,5	11	9	511	551
mazowieckie	1,1	1,7	0,2	0,4	8	9	0,3	0,9	59,9	52,5	9	8	601	637
opolskie	0,2	0,2	0,9	0,9	7	8	0,1	0,5	22,4	26,4	9	7	584	618
podkarpackie	0,2	0,8	0,0	0,1	10	11	0,2	0,5	20,3	27,2	11	8	538	615
podlaskie	0,4	0,8	0,0	0,1	9	10	0,1	0,3	19,2	19,8	10	8	595	615
pomorskie	0,6	2,0	0,5	0,6	39	40	0,2	0,6	39,9	33,2	10	8	746	772
śląskie	0,4	0,5	0,4	0,6	8	10	0,2	0,6	39,0	38,6	10	9	684	709
świętokrzyskie	0,5	0,2	0,2	0,4	7	10	0,1	0,3	28,9	22,5	9	7	464	515
warmińsko-mazurskie	0,3	0,5	0,4	1,0	27	27	0,1	0,3	21,6	23,9	9	7	654	677
wielkopolskie	0,7	2,3	0,6	0,9	11	12	0,2	0,6	36,7	33,2	11	9	597	639
zachodnio-pomorskie	0,6	0,0	0,3	0,9	64	70	0,1	0,3	28,5	29,2	8	7	742	770
<i>Średnia</i>	<i>0,6</i>	<i>1,0</i>	<i>0,3</i>	<i>0,7</i>	<i>17</i>	<i>19</i>	<i>0,2</i>	<i>0,5</i>	<i>31,0</i>	<i>29,8</i>	<i>9</i>	<i>8</i>	<i>606</i>	<i>639</i>

^a - rok 2008; ^b - rok 2012.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL).

⁹ E. Nowak, *Metody klasyfikacji w badaniach geograficznych (analiza porównawcza)*, Akademia Świętokrzyska im. Jana Kochanowskiego w Kielcach, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Kielce – Poznań 2004, s. 63-74.

¹⁰ Im bardziej obiekty są do siebie podobne, tym wcześniej są ze sobą łączone, kształtując hierarchię podobieństwa, gdzie skupienia niższego rzędu wchodzi w skład agregacji rzędu wyższego.

Grupowanie województw metodą Warda

Z reguły w klasyfikowaniu metodą Warda należy mieć na względzie, aby podział końcowy był optymalny, tj. liczba wyróżnionych podzbiorów niezbyt duża, same podzbiory dobrze wyodrębnione i spójne wewnętrznie. Wziąwszy za podstawę aglomeracji bliskie sąsiedztwo elementów, można uzyskać podzbiory województw bardzo do siebie podobnych, ale równocześnie niektóre regiony mogą być skupieniami jednoelementowymi, wpływając na pogorszenie efektywności grupowania, zwłaszcza gdy nie ma wyraźnego uzasadnienia ich odmienności. Ostatecznie uwzględniono podział o odległości wiązań na poziomie czwartym, dający 6 agregatów województw. Należy nadmienić, że skupienia na tym poziomie grupowania zinterpretowano w kolejności wynikającej z malejących odległości euklidesowych między klasyfikowanymi obiektami.

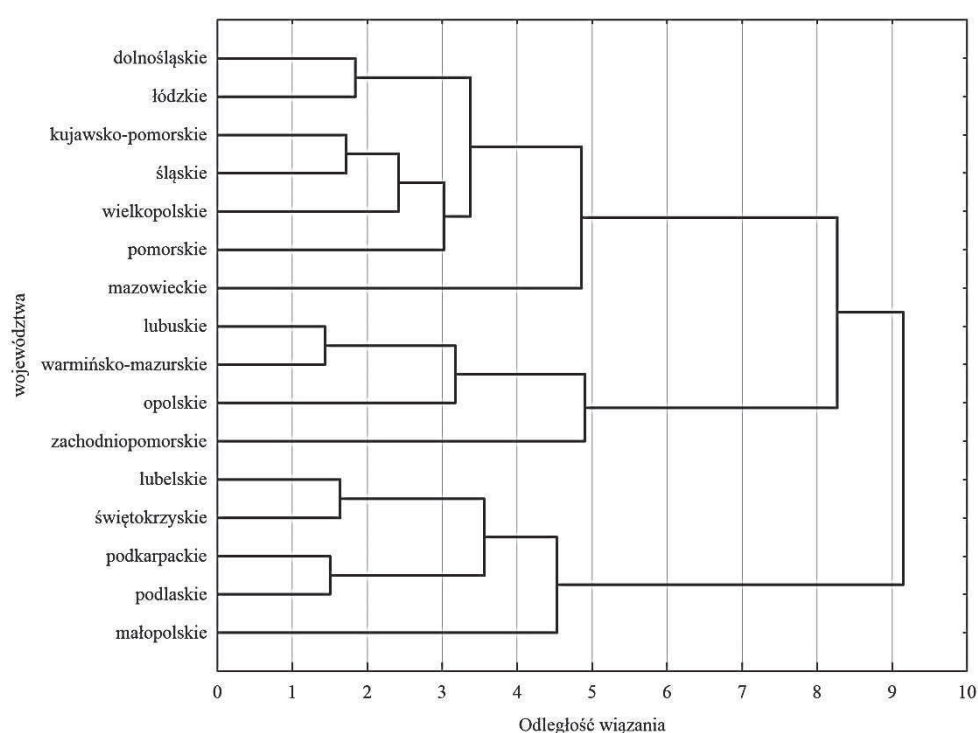
Zatem dendrogram stopnia podobieństwa polskich województw, sporządzony ze względu na sytuację społeczno-gospodarczą w 2008 r. (rys. 1) wykazał, że pierwsze 3 wydzielenia mają postać jednoelementowych skupień: A – zachodniopomorskie, B – mazowieckie i C – małopolskie. Województwo zachodniopomorskie jest najbardziej niepodobne wobec pozostałych. O dość odległej jego pozycji od centrów zaproponowanych skupień znacząco zadecydował najwyższy (odstający) poziom wyposażenia w turystyczne miejsca noclegowe (zmienna X_3), z drugim według rangi wskaźnikiem usieciowienia infrastrukturą kanalizacyjną (X_7), ale z przeciwnej strony – minimalny stan podmiotów B+R funkcjonujących w sektorze przedsiębiorstw przypadających na 10 tys. mieszkańców (X_4). Region Mazowiecki (B) odznaczył się bardzo wysoką skalą nakładów na badania i rozwój w sektorze edukacyjnym (X_1) oraz najlepszymi w wymiarze krajowym parametrami (dwukrotnie wyższymi niż średnie) odnośnie aktywności działalności badawczo-rozwojowej (X_4) i nakładów inwestycyjnych (X_5) wśród jednostek gospodarczych. Ostatnie jednoelementowe skupienie (małopolskie) wyróżnia przede wszystkim najwyższa suma nakładów na B+R w szkolnictwie wyższym na 10 tys. ludności (X_1), ponadprzeciętny wskaźnik ukazujący zagospodarowanie turystyczne (X_3), ale również najgorszy poziom informatyzacji (X_6). W każdym z tych pojedynczych przypadków odrębność należy uznać za zasadną.

W skład czwartego grupowania (D) weszły 4 województwa Polski Wschodniej z wyjątkiem warmińsko-mazurskiego. W generalnym ujęciu (średnio) cechują się najniższą kondycją rozwoju społeczno-gospodarczego ze względu na obrane wartości. Są one najbardziej podobne w zakresie najmniej korzystnej sytuacji: w dziedzinie dostępności sieci dróg ekspresowych i autostrad (X_2), na gruncie ponoszonych kosztów na rozwój firm (X_5) oraz dostępu do infrastruktury sanitarnej (X_7).

Zbiór E był najbardziej liczny, gdyż został utworzony przez 6 województw: dolnośląskie, kujawsko-pomorskie, łódzkie, pomorskie, śląskie, wielkopolskie. O przynależności do grupy głównie zadecydowały: dobra dostępność komunikacyjna (X_2), wysoki indeks jednostek B+R w gronie przedsiębiorstw (X_4), bardzo duży nacisk na wzrost przedsiębiorczości (X_5), wyraźnie ponadprzeciętny poziom zainwestowania infrastrukturalnego (X_7). Rdzeń tego skupienia stanowią obszary,

które można uznać za jedne z wiodących. Z tej także racji to, obok zachodniopomorskiego i częściowo mazowieckiego, najlepszy podzbiór regionów w kontekście użytych wskaźników.

Szósta agregacja (F) objęła 3 województwa – lubuskie, opolskie oraz warmińsko-mazurskie – o najwyższym stopniu wewnętrznej zgodności. Odznaczają się najbardziej negatywnymi współczynnikami nakładów na sferę badań i rozwoju w szkolnictwie wyższym (X_1), lecz jednocześnie bardzo korzystnymi parametrami długości sieci dróg szybkiego ruchu (X_2), czy dostępu do Internetu przez uczniów polskich szkół (X_6).

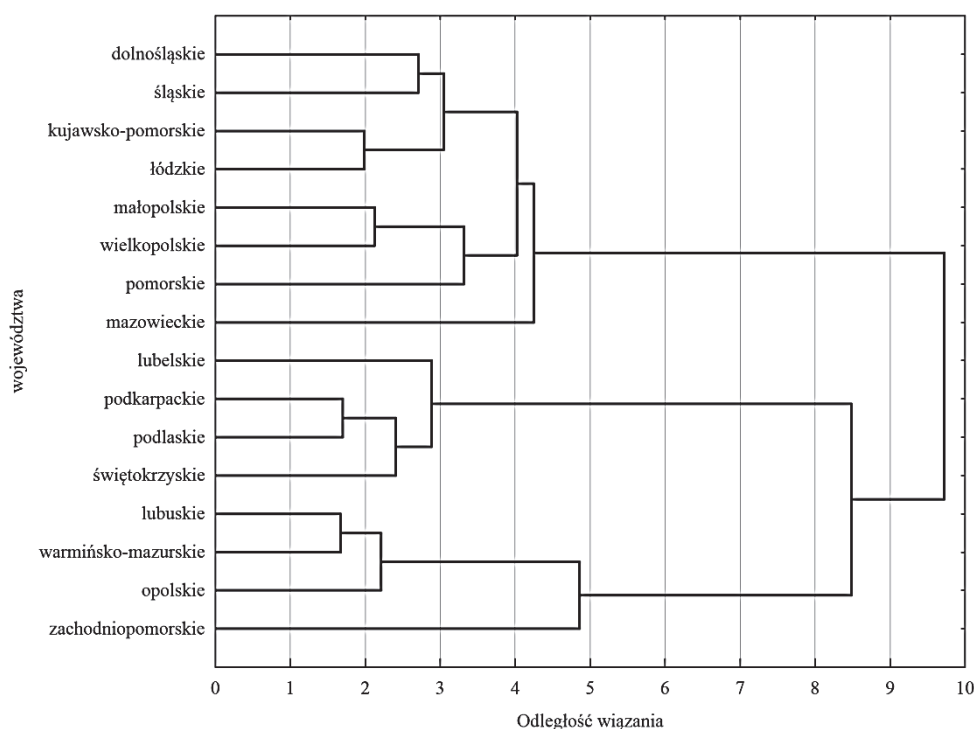

Rysunek 1. Aglomeracja województw ze względu na poziom rozwoju społeczno-gospodarczego w 2008 r. za pomocą metody Warda

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL).

W 2012 r. stwierdzono dodatnie, najczęściej bardzo znaczne, przyrosty względne zdecydowanej większości (ok. 90%) wartości uwzględnionych w badaniu parametrów (X_1 - X_7). W 11 województwach zanotowano przesunięcia w ramach wyznaczonych skupień (rys. 2). Z wydzielonej w 2008 r. grupy E nastąpiło rozbięcie regionów na 2 zestawienia obiektów: do dotychczas jednoelementowego skupienia C, dla Małopolski, dołączyły województwa pomorskie i wielkopolskie, natomiast pozostałe elementy (dolnośląskie, kujawsko-pomorskie, łódzkie, śląskie) ustanowiły agregat D. Przyporządkowanie do skupienia C było wypadkową

podobieństw w zakresie: najwyższego na tle kraju poziomu nakładów na B+R w sektorze szkolnictwa wyższego (X_1), istotnej liczby jednostek z działalnością B+R w sektorze firm (X_4), czy osiągalności dla uczniów urządzeń z dostępem do Internetu (X_6). Z kolei w grupie D województwa wykazały jasne analogie w odniesieniu do zmiennych: dobrego usieciowienia w trasy ekspresowe i autostrady (X_2), wysokiego nasycenia działalności gospodarczej zarówno aktywnością badawczo-rozwojową (X_4), jak również odpowiednim kapitałem (X_5).

Rysunek 2. Aglomeracja województw ze względu na poziom rozwoju społeczno-gospodarczego w 2012 r. za pomocą metody Warda

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL).

Przekształcenia podobieństw dwóch poprzednich zbiorów wpłynęły na nasilenie zbieżności w ramach piątej aglomeracji regionów (E): lubelskiego, podkarpackiego, podlaskiego oraz świętokrzyskiego. Ten fakt w dalszym ciągu dotyczył najbliższych uwarunkowań społeczno-gospodarczych, opisanych przez tożsame dziedziny co w roku odniesienia (X_2 , X_5 i X_7).

Ze względu na siłę jednorodności w 2012 r. nie zmieniło się położenie 5 województw w obrębie 3 skupień uszeregowanych od maksymalnej do minimalnej zmienności, tj. A (zachodniopomorskie), B (mazowieckie) i F (lubuskie, opolskie, warmińsko-mazurskie). Na kształt i pozycje tych wydzielen dominujące oddzia-

ływanie ma takie same zestawienie oraz kierunek charakterystyk jak w 2008 r. (tzn. A - X₃, X₄, X₇; B - X₁, X₄, X₅; F - X₁, X₂, X₆).

Analiza zróżnicowania przestrzennego poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego województw Polski według minimalnej wariancji Warda w 2008 r. (rys. 3) pozwala dostrzec prawidłowości. Zaznacza się generalnie podział kraju na dwie części: zachodnią – lepiej rozwiniętą, bardziej spójną wewnątrz; wschodnią – rozwarstwowaną i zróżnicowaną, o większej zmienności wewnątrz struktury.

Rysunek 3. Zróżnicowanie przestrzenne poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego województw Polski według minimalnej wariancji Warda w 2008 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL).

W 2012 r. widoczna jest pewna zmiana na korzyść wzrostu spójności terytorialnej Polski Wschodniej (rys. 4). Można w tej poprawie upatrywać roli dedykowanego programu pomocy unijnej (PO Rozwój Polski Wschodniej), ponieważ

wiele aspektów społeczno-ekonomicznych uległo progresowi na tle pozostałych regionów. Jednak nie zmieniło to pozycji tego przygranicznego obszaru Unii Europejskiej, gdyż omawiane średnie parametry wciąż mówią o nim jako o naj słabszym. W przypadku pozostałej części kraju, zbliżyły się do siebie 2 województwa z północy z województwem małopolskim tworząc wyróżniające się skupienie, zaś przeciętny poziom spójności z najwyższą homogenicznością łączył w badanym czasie 3 regiony nie związane ze sobą terytorialnie: lubuskie, opolskie i warmińsko-mazurskie. Dlatego można wykazać zacieranie się pierwotnie istniejących dysproporcji i prognozować dalsze tendencje do ich wyrównywania, m.in. poprzez efektywne dotacje unijne.

Rysunek 4. Zróżnicowanie przestrzenne poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego województw Polski według minimalnej wariancji Warda w 2012 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL).

Wsparcie z funduszy Unii Europejskiej w przekroju regionalnym

Największy zewnętrzny kapitał napływający do Polski od ponad dekady to fundusze pomocowe UE. Są one wynikiem redystrybucji składki unijnej oraz innych opłat, które wnoszą wszyscy członkowie. Polska jest beneficjentem netto od momentu przystąpienia do Unii. Nie są to środki bezwarunkowe. Zarówno w wymiarze regionalnym, jak i sektorowym związane są z odpowiednio przygotowanymi projektami oraz posiadaniem wkładu własnego. Absorpcja funduszy jest więc większa w regionach zamożniejszych i dynamiczniejszych w sferze publicznej¹¹.

Trzeci okres udostępniania środków strukturalnych 2007-2013, to czas wzmocnienia regionalnego wymiaru polityki unijnej. Proces ten związany był nie tylko z bezpośrednim zaangażowaniem władz regionalnych w przygotowanie dokumentów planistycznych, ale też w ich wdrażanie na obszarze województw. Około 25% funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności przekazano bezpośrednio na poziom wojewódzki wraz z odpowiedzialnością za ich wydatkowanie¹².

Warto zwrócić uwagę na całokształt wykonanych przedsięwzięć wojewódzkich w poprzednim okresie programowania. Największą wartość wszystkich regionalnych projektów unijnych¹³ odnotowano w województwie mazowieckim, czyli 9,74 zł mld (11,3% ogółu województw). Maksymalne uzyskane dofinansowanie z UE również zaistniało w mazowieckim i wyniosło 5,31 mld zł (11,5%). Najmniejsza liczba umów, ich łączna wartość i dofinansowanie miały miejsce w województwie lubuskim, gdzie zrealizowano jedynie 1 501 projektów o wartości 2,84 mld zł, z 3% wsparcia, które osiągnęło zaledwie 1,41 mld zł. Z kolei największa suma dotacji UE przypadająca na 1 mieszkańca wyliczona została w województwie opolskim – 1 830,80 zł, zaś najmniejsza – w śląskim – 930,65 zł¹⁴.

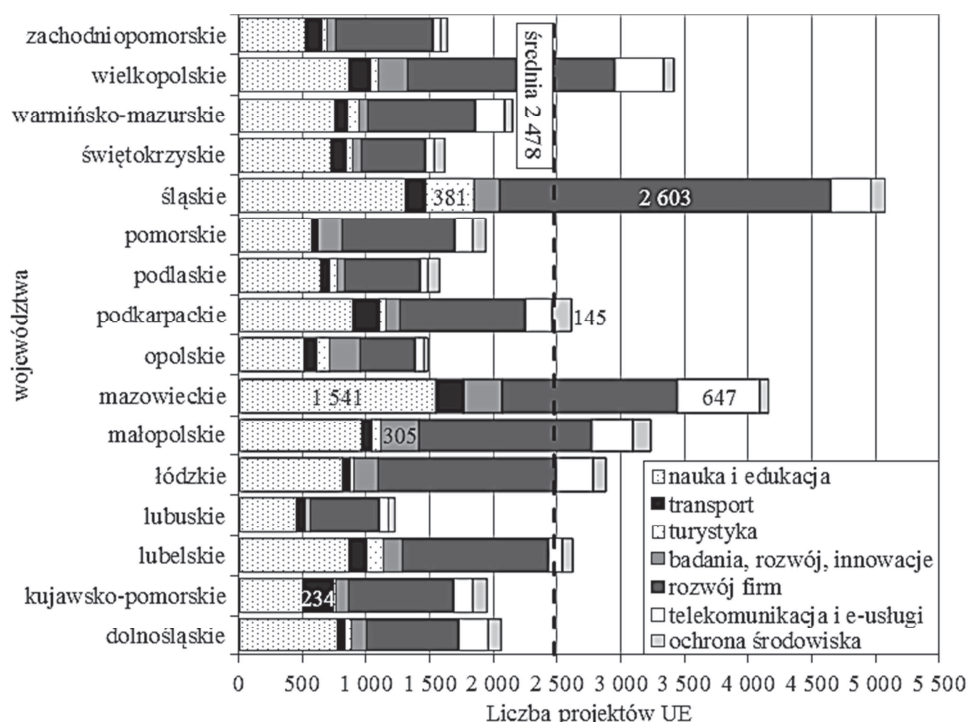
W ramach wybranych do analiz form działalności społeczno-gospodarczej zrealizowano 39 646 projektów o wartości 101,51 mld zł i 52,2% wkładu unijnego. Najwięcej z nich dotyczyło województwa śląskiego, tj. 5 081 projektów, a przeszło czterokrotnie mniej zrealizowano w lubuskim – 1 226 umów (rys. 5). Rozwój firm był najdynamiczniej rozwijającą się dziedziną w zakresie liczby projektów, gdyż dotyczył 16 648 (42%) umów wojewódzkich o łącznej kwocie dofinansowania UE 7,75 mld zł. Ten czynnik był pierwszorzędny w 11 województwach, za wyjątkiem mazowieckiego, dolnośląskiego, podlaskiego, świętokrzyskiego i opolskiego. Maksimum – 2 603 projekty – zarejestrowano w regionie śląskim, co stanowiło prawie trzykrotnie większą liczbę niż przeciętnie (936) u pozostałych beneficjentów.

¹¹ S. Golinowska, E. Kocot, *Spójność społeczna. Stan i perspektywy rozwoju społecznego kraju w przekrojach regionalnych*, Wyd. Naukowe Scholar, Warszawa 2013, s. 29.

¹² I. Kiniorska, E. Pałka, P. Brambert, *Zróżnicowanie rozwoju...*, *op.cit.*, s. 13.

¹³ Bez projektów o charakterze ogólnokrajowym oraz z Programu Europejskiej Współpracy Terytorialnej.

¹⁴ I. Kiniorska, E. Pałka, P. Brambert, *Zróżnicowanie rozwoju...*, *op.cit.*, s. 15.

Rysunek 5. Liczba wszystkich zakończonych projektów UE według wybranych dziedzin dotacji zrealizowanych w województwach Polski w latach 2007-2013¹⁵
 Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MiIR¹⁶.

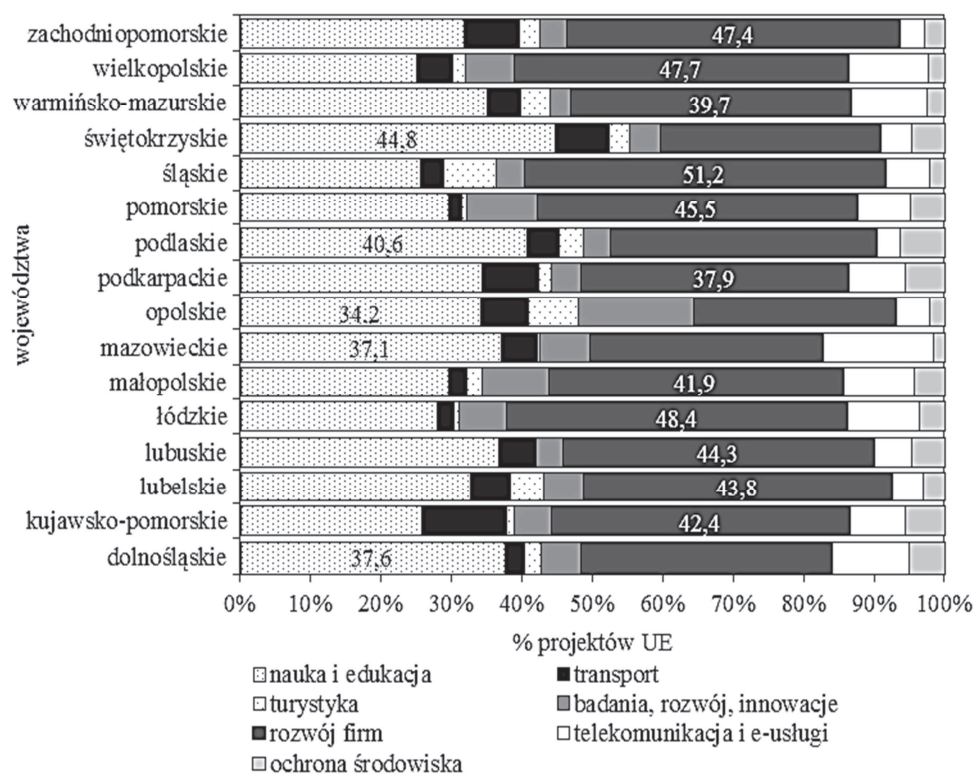
Drugą pozycję wśród obranych dziedzin dotacji w Polsce ze względu na liczbę oraz udział zanotowano w obszarze „nauka i edukacja”, ponieważ wykonano 12 665 (31,9%) przedsięwzięć. Region mazowiecki przyczynił się do tego w największym stopniu (1 541 umów), zaś w najmniejszym – lubuski (450). W 13 województwach, oprócz Dolnego Śląska, Lubelszczyzny i Opolszczyzny, odsetek dotacji wspólnotowych na działalność naukowo-edukacyjną w porównaniu z pozostałymi tematami był dominujący, czyli średnio na poziomie 74,6%.

Obie wiodące dziedziny rozwoju społeczno-gospodarczego wspierane przez fundusze pomocowe stanowiły trzon struktury rozpatrywanych projektów unijnych w przekroju każdego regionu (rys. 6). Województwa, które w większej mierze obok przedsiębiorczości chciały wzmocnić sferę rozpowszechniania wiedzy, to kolejno: świętokrzyskie, podlaskie, dolnośląskie, mazowieckie oraz opolskie (statystycznie 38,8% realizacji).

Warto wspomnieć, że najmniej ukończonych projektów UE dotyczyło transportu (1 957 umów), ochrony środowiska (1 391) i turystyki (1 160).

¹⁵ Na wykresie zaznaczono dodatkowo średnią liczbę ogółu wybranych projektów oraz dominującą liczbę projektów w danej dziedzinie dotacji.

¹⁶ <http://www.mapadotacji.gov.pl/projekty>, (11.07.2013).

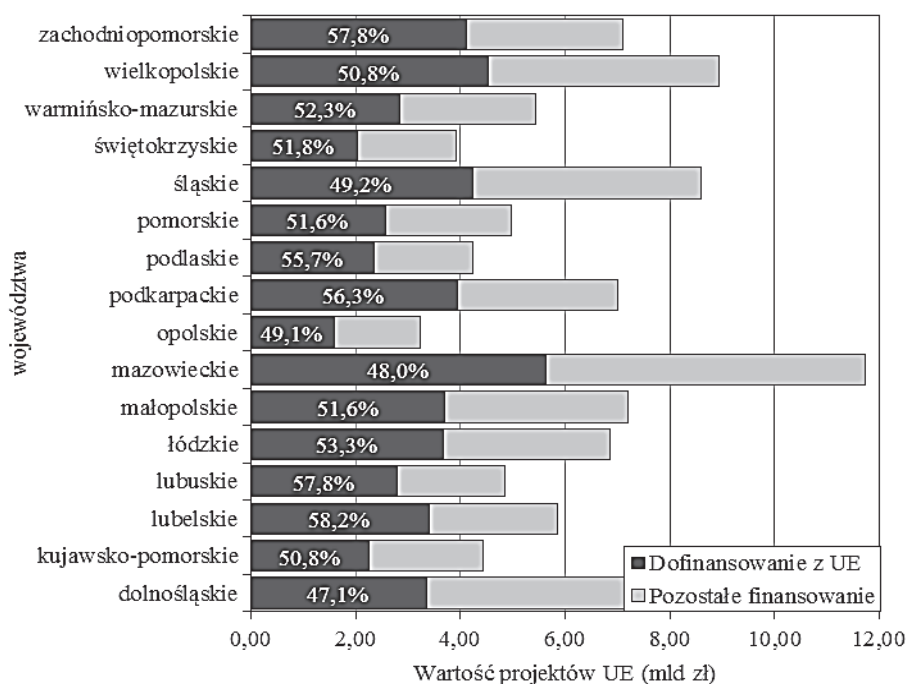
Rysunek 6. Struktura wszystkich zakończonych projektów UE według wybranych dziedzin dotacji zrealizowanych w województwach Polski w latach 2007-2013¹⁷

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MliR¹⁸.

Najwyższy poziom dofinansowania z funduszy strukturalnych odnotowały województwa: lubelskie (58,2%), lubuskie i zachodniopomorskie (po 57,8%), podkarpackie (56,3%). Z kolei najniższy – o udziale mniejszym niż połowa całkowitych kosztów – był w: dolnośląskim (47,1%), mazowieckim (48%), opolskim (49,1%) i śląskim (49,2%). Trzeba mieć na względzie oczywiście kwotę wydatkowania w stosunku do dofinansowania, która z reguły w najbogatszych województwach i wydających zarazem najlepiej największe środki na unijne inwestycje oscylowała w pobliżu 50%. Regiony słabsze, mniejsze, realnie wymagające systemowego wsparcia, miały relatywnie niższe łączne wartości wydatków, ale większy odsetek partycypacji budżetu wspólnoty europejskiej w stosunku do swoich własnych środków finansowych (rys. 7).

¹⁷ Na wykresie zaznaczono dodatkowo maksymalne udziały projektów w danych dziedzinach w ramach województwa.

¹⁸ <http://www.mapadotacji.gov.pl/projekty>, (11.07.2013).

Rysunek 7. Wartość i źródła finansowania wszystkich zakończonych projektów UE według wybranych dziedzin dotacji zrealizowanych w województwach Polski w latach 2007-2013

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MIiR¹⁹.

Działania w ramach polityki spójności mają w szczególności na celu zmniejszenie dysproporcji gospodarczych, społecznych i terytorialnych, które powstają zwłaszcza w państwach i regionach opóźnionych w rozwoju i w związku z restrukturyzacją gospodarczą i społeczną oraz z procesem starzenia się ludności²⁰.

Ocena wpływu prowadzonej w Polsce polityki spójności w zmniejszaniu różnic rozwoju społeczno-gospodarczego jest utrudniona ze względu na nieodległy czas od zamknięcia projektów. Więcej na temat efektów zrealizowanych działań będzie można powiedzieć w perspektywie najbliższych kilku lub kilkunastu lat. Można zakładać, że przyczynią się one do zwiększenia spójności ekonomicznej i terytorialnej poszczególnych regionów Polski. Rezultaty badań, przedstawione w niniejszym opracowaniu, mogą stać się początkiem dalszych wnikliwych analiz rozpoznania wpływu realizowanych przedsięwzięć unijnych na ograniczanie dysproporcji rozwojowych województw. Pozytywny wymiar stanowi wsparcie finansowe rozwoju

¹⁹ <http://www.mapadotacji.gov.pl/projekty>, (11.07.2013).

²⁰ A. Kołodziejczak, *Wpływ instrumentów polityki spójności Unii Europejskiej na rozwój obszarów wiejskich w województwie wielkopolskim*, [w:] *Polityka spójności UE a rozwój obszarów wiejskich. Stare problemy i nowe wyzwania*, W. Kamińska, K. Heffner (red.), Studia KPZK PAN, t. CLVI, Warszawa 2014, s. 268.

przedsiębiorczości oraz nauki i edukacji. Największymi liderami w pozyskiwaniu środków pomocowych w ramach wybranych dziedzin dotacji Unii Europejskiej były województwa: mazowieckie, wielkopolskie i śląskie. Są to obszary, które w latach 2008-2012 cechowały się wysokim poziomem rozwoju społeczno-gospodarczego. Z drugiej strony jednostki o niskim poziomie społeczno-gospodarczym musiały poradzić sobie ze znacznie niższymi wartościami funduszy na swoje inwestycje (np. podlaskie, świętokrzyskie). Jednym z podstawowych problemów tych obszarów jest niedostateczny stan kapitału społecznego.

Podsumowanie

Podsumowując należy stwierdzić, że fundusze strukturalne nie przyczyniły się automatycznie do ograniczenia zróżnicowania rozwoju społeczno-gospodarczego województw. Jednak w dalszym ciągu mogą one stanowić znaczący czynnik aktywizacji potencjału społecznego i ekonomicznego Polski.

Wyłoniony obraz struktury partycypacji benefitów z racji funkcjonowania w Unii Europejskiej pozwala na obecnym etapie wysunąć wniosek, iż realizowane projekty koncentrowały się na poprawie stanu przedsiębiorczości oraz na wzroście możliwości zdobywania wiedzy (informacji) i jej rozpowszechniania, zgodnie z celami rozwoju gospodarki opartej na wiedzy. Drugorzędnie natomiast traktowane były pozostałe działania. Niepokojący jest fakt, potwierdzony w badaniach, dalszego pogłębiania się dysproporcji rozwoju społeczno-gospodarczego pomiędzy poszczególnymi województwami. Oznacza to, że instrumenty polityki spójności są słabo wykorzystywane do osiągnięcia zamierzonego celu. Często o aktywności pozyskania środków unijnych, jak również spójności polityki rozwoju decyduje poziom świadomości oraz aktywności osób zarządzających poszczególnymi obszarami²¹.

Bibliografia:

1. Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego, http://stat.gov.pl/bdl/app/strona.html?p_name=indeks, (31.01.2014).
2. Golinowska S., Kocot E., *Spójność społeczna. Stan i perspektywy rozwoju społecznego kraju w przekrojach regionalnych*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2013.
3. Kiniorska I., Pałka E., Brambert P., *Zróżnicowanie rozwoju regionalnego Polski w kontekście dotacji Unii Europejskiej*, Studia i Materiały „Miscellanea Oeconomicae” 2014, nr 4.
4. Kołodziejczak A., *Wpływ instrumentów polityki spójności Unii Europejskiej na rozwój obszarów wiejskich w województwie wielkopolskim [w:] Polityka spójności UE a rozwój obszarów wiejskich. Stare problemy i nowe wyzwania*, W. Kamińska, K. Heffner (red.), Studia KPZK PAN, t. CLVI, Warszawa 2014.
5. Kowalczyk S., *Fundusze Unii Europejskiej w rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich*, „Zagadnienia Ekonomiki Rolnej” 2007, nr 3.

²¹ A. Kołodziejczak, *Wpływ instrumentów polityki spójności...*, op.cit., s. 281.

6. Nowak E., *Metody klasyfikacji w badaniach geograficznych (analiza porównawcza)*, Akademia Świętokrzyska im. Jana Kochanowskiego w Kielcach, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Kielce-Poznań 2004.
7. Serwis internetowy Mapa Dotacji Unii Europejskiej, <http://www.mapadotacji.gov.pl/projekty>, (11.07.2013).
8. Stec M., Janas A., Kuliński A., *Grupowanie państw Unii Europejskiej ze względu na zasoby kapitału ludzkiego*, „Nierówności społeczne a wzrost gospodarczy” 2005, nr 6.

Abstrakt:

Niniejsze opracowanie jest próbą oceny zróżnicowania rozwoju społeczno-gospodarczego województw Polski na tle realizacji polityki spójności, w latach 2007-2013. Podstawowym źródłem informacji były dane GUS oraz materiał na temat projektów współfinansowanych z Funduszy Europejskich realizowanych w kraju, publikowany przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju. W oparciu o zebrany zestaw empiryczny dokonano klasyfikacji województw pod względem rozwoju społeczno-gospodarczego w oparciu o procedurę minimalnej wariancji Warda, a także oceniono wsparcie z funduszy Unii Europejskiej w ujęciu regionalnym.

Diversification on socio-economic development of Poland in the context of the cohesion polic

This study is an attempt to assess diversification of socio-economic development of Polish voivodeships in terms of the cohesion policy, in the years 2007-2013. The study was mostly based on the data from the Central Statistical Office of Poland as well as on the data on projects implemented in Poland and co-financed from the EU funds, which was published by the Ministry of Infrastructure and Development. On the basis of the empirical material collected, voivodeships were classified in terms of their social and economic development by means of Ward's minimum variance, and the regional support received from the EU funds was assessed.

PhD Iwona Kiniorska, assistant professor, Jan Kochanowski University in Kielce.

PhD Ewa Pałka, assistant professor, Jan Kochanowski University in Kielce.

MBA Patryk Brambert, junior lecturer, Jan Kochanowski University in Kielce.